

УДК 338.487:005.74(477.83)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Марта Мальська, Юрій Занько

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Дорошенка, 41, м. Львів 79000 Україна, тел.: (032)239-46-03
E-mail: kaftour@ukr.net*

В статті аналізуються організаційно-економічні важелі розвитку системи туристичних послуг Львівської області. Досліджується цілий комплекс економічних, інфраструктурних, фінансових та організаційних проблем даного регіону.

Ключові слова: туризм, система туристичних послуг, Львівська область.

Теоретико-методологічним і прикладним аспектам дослідження просторової структури системи туристичних послуг обласного регіону присвячено багато наукових досліджень. У суспільній географії та регіональній економіці утворилося багато підходів до конструювання різноманітних і таксономічних класифікацій туристично-рекреаційних утворень на національному та регіональних рівнях. Більшість з них базується на твердженні О. Бейдика, згідно з яким основними виокремлення таких таксонів є “характер рекреаційної спеціалізації і критеріями її розвитку; рівень рекреаційної освоєності території; схожість проблем перспективного розвитку окремої частини території з позицій рекреації, рекреаційні ресурси та їх територіальні комбінації; рекреаційні території та їх значення в загальній структурі землекористування; потужність, територіальне поширення, структура і динаміка рекреаційних потоків; виробничі та економічні зв'язки рекреаційних підприємств з іншими галузями; наявність рекреаційного вузла (ядра)”^[1]

На підставі цих критеріїв, М. Мироненко та І. Твердохлебов, наприклад, виокремили такі таксони: зону – макрорайон – мезорайон – мікрорайон – комплекс^[3]; Н. Недашківська: систему – зону – район – підрайон – вузол – пункт (центр)^[4]. Є. Котляров пропонує чотириступеневу систему таксономічних одиниць: республіка - район - місцевість - мікрорайон (рівень підприємства)^[2].

Комплексний аналіз існуючих підходів, з одного боку, дає можливість уніфікувати таксон за масштабами та складністю внутрішньої організації та об'єднати їх у чітку п'ятирівневу ієрархічну структуру: пункт (центр) – мікрорайон (вузол) – підрайон – район – зона, а з іншого, підтверджує зосередженість дослідників на проблемах районування території.

Більшість з них схиляється до думки, що у межах кожного таксоногічного рівня необхідно є забезпечити оптимальне виконання цільової функції просторової туристичної системи та узгоджений розвиток туристичної інфраструктури з іншими елементами господарського комплексу. Це – допоможе якнайповніше врахувати особливості територіального поділу праці у сфері туризму, створювати прогностичні моделі перспективних функцій різних таксоногічних утворень, а також виокремлювати туристичні кластери, які б враховували, з одного боку, рівень концентрації та ступінь розвитку в межах конкретних кластерів підприємств і закладів туристичної індустрії, а з іншого, – наявність і ступінь збереженості атракційності об'єктів національної історико-культурної спадщини.

Запропонована О.В. Стецюк схема рекреаційно-туристичного районування Карпатського регіону України створена на основі синтезу первинної статистичної інформації про кількість туристичних атракцій і закладів розміщення туристів у адміністративних районах. Саме цю схему ми поклали в основу виокремлення чотирьох типологічних груп туристичних кластерів у межах Львівської області (табл. 1).

З точки зору використання активів і вдосконалення способів модернізації туристичної індустрії уваги заслуговує туристичний кластер Львова. Вигідне географічне положення міста на перетині чотирьох важливих міжнародних транспортних коридорів, близькість до кордону з Європейським Союзом, потужна історична, архітектурна та культурна спадщина (понад 350 історичних пам'яток перебуває під захистом ЮНЕСКО), оригінальне поєднання та збереженість елементів українських, польських та австро-угорських традицій робить цей кластер одним з найпривабливіших сегментів перспективного розвитку господарського комплексу. Вже сьогодні спостерігається зростання кількості спеціалізованих туристичних інституцій (понад 150 бюро, агенцій, фірм), за останні 5 років більше ніж на 30% зросли іноземні інвестиції у туристичну індустрію та туристичну інфраструктуру, розширюється участь малого і середнього бізнесу, зміцнюється громадська думка та підтримка з боку жителів (до 40%) Львова, одного з найбільш відвідуваних туристичних центрів України, що поступово починає конкурентно позиціонувати себе на туристичних ринках зарубіжних країн.

Таблиця 1

Туристичні кластери Львівської ПСТ

Рекреаційно-туристичні кластери та їх типи	Одиниці адміністративно-територіального устрою, що увійшли до складу рекреаційно-туристичного кластеру
<i>I. Кластери найбільшого туристичного освоєння, що налічують понад 100 закладів рекреації та мають унікальну історико-культурну спадщину – понад 100 туристичних атракцій</i>	
1.1 Львівський	м. Львів
<i>II. Кластери великого туристичного освоєння, що налічують до 100 закладів рекреації та мають багату історико-культурну спадщину – до 50 туристичних атракцій</i>	
2.1. Передкарпатсько-Сколівсько-Бескидський Сколівський	Дрогобицький, Стрийський, Сколівський
<i>III. Кластери середнього та перспективного туристичного освоєння, що налічують до 15 закладів рекреації та мають багату історико-культурну спадщину – до 15 туристичних атракцій</i>	
3.1 Розтоцький	Жовківський, Яворівський, Городоцький, Пустомитівський
3.2. Західно-Карпатський	Турківський
<i>IV. Кластери пізнавально-культурного туризму з середньою чи незначною кількістю пам'яток національної історико-культурної спадщини (до 7-10 атракцій) та не розвинуеною мережею туристичної інфраструктури</i>	
4.1. Надбузький	Сокальський, Кам'яно-Бузький Радехівський,
4.2. Верхньонадністрівський	Мостиський, Старосамбірський Самбірський,
4.3. Надністрівський	Миколаївський, Жидачівський
4.4. Малополіський	Бродівський, Буський, Золочівський, Перемишлянський

Стратегія тривалого розвитку туристичного кластера повинна базуватися на достовірній статистичній інформації, що дає адекватне уявлення про масштаби і напрями туристичних потоків, можливості туристичної інфраструктури, ємності туристичних ринків, характеристики сегментів у межах цих ринків, на які повинен орієнтуватись або в яких відстоювати свою частку Львів. Зміцнення конкурентних позицій вимагає різносторонньої та комплексної промоції міста, активізації присутності туроператорів на туристичних ринках, удосконалення реконструкції туристичної інфраструктури і сервісу.

Ефективному розвитку кластера перешкоджає цілий комплекс економічних, інфраструктурних, фінансових та організаційних проблем, для подолання яких потрібні такі заходи:

- серйозна модернізація та збільшення інвестицій в туристичну інфраструктуру міста, збільшення кількості готелів економ-класу з якісними номерами та зіркових готелів, ремонт місцевих доріг і розвиток інфраструктури аеропорту, вокзалів та автобусних станцій;

- формування потужного обласного та міського туристично-інформаційних центрів, створення привабливого інформаційного продукту, розширення досвіду менеджерів і місцевих операторів у сфері бізнес-туризму та посилення їх конкурентоспроможності у боротьбі за великі замовлення;

- всебічний розвиток кластерної співпраці, спрямований на розробку інституційних форм пошуку та залучення потенційних іноземних і вітчизняних інвесторів, координація діяльності туристичних асоціацій, місцевих державних органів, які розробляють і реалізують свої стратегії незалежно один від одного, прикордонної та митної служби, узгодження стратегій і форм їх діяльності.

Також очевидним є те, що обмеженість матеріальних і фінансових ресурсів туристичної індустрії Львова змушує туристичний бізнес звернути свою увагу на основні ринки туристичних послуг, зокрема ринки Польщі, Німеччини та Росії (див. рис.), звідки до Львова приїжджає найбільше туристів. У межах цих основних ринків існує багато важелів збільшення кількості туристів та розширення сегменту туристичних послуг, зокрема, такими шляхами:

- збільшення частоти споживання туристичного продукту, приваблення споживачів, які раніше продукту цієї категорії не споживали, створення нових ситуацій споживання;

- збільшення прибутків за рахунок утримання теперішньої бази регулярних споживачів, інтенсифікації графіка їхніх приїздів до Львова та розширення спектра цілей, залучення нових споживачів туристичних послуг;

- спільний маркетинг, об'єднання зусиль з туроператорами інших країн для промоції Львова як головного туристичного напрямку, що вимагає пошуку нових туристичних маршрутів; налагодження і збереження постійних і цілеспрямованих комунікацій, корегування продукту залежно від експертних оцінок, накопичення інформації для оцінки економічного потенціалу та економічної доцільності відповідного напрямку надання туристичних послуг;

- розширення спектра інформаційних джерел; формування позиції Львова в інформаційно-туристичних каналах і каналах бронювання місць у готелях;

- удосконалення туристичних активів та інфраструктури Львова, важливих для пріоритетних сегментів, зокрема інформації для туристів, безпеки, належних умов проживання і цільових розваг.

Кластер великого туристичного освоєння (Передкарпатсько-Сколівсько-Бескидський) представлений Дрогобицьким, Стрийським і Сколівським адміністративними районами, у межах яких знаходяться унікальні природні

заповідні об'єкти (національний природний парк “Сколівські бескиди”), сконцентровано потужну індустрію санітарно-курортного лікування та відпочинкової рекреації на базі майже 200 санаторіїв, пансіонатів і профілакторіїв курортних центрів Трускавець, Моршин, Східниця, Славське, Гребенів, Сколе та ін.

Кластери середнього та перспективного туристичного освоєння, що налічують до 15 закладів і мають багату історико-культурну спадщину з різноманітними туристичними атракціями включають Розтоцький і Західно - Карпатський. Перший має моноцентричну будову рекреаційного господарства, спеціалізується на культурно-екскурсійному туризмі, приміській і санаторно-курортній рекреації, екотуризмі, налічує понад 30 рекреаційних закладів і 134 туристичних атракції. Другий знаходиться у північно-західній частині Українських Карпат (Турківський район Львівської області) та входить до єдиного в центральній Європі польсько-словацько-українського біосферного заповідника “Східні Карпати”.

Четверта типологічна група кластерів (Надбузький, Верхньонадністрянський, Наддністрянський і Малопільський) пізнавально-курортного туризму з середньою або незначною кількістю пам'яток національної історико-культурної спадщини та слаборозвиненою туристичною інфраструктурою представлена, центрами екскурсійно-пізнавального туризму, історико-культурними заповідниками, народознавчими та етнографічними музеями, дерев'яними храмами, городищами, замками тощо.

Сучасна Львівщина – стратегічно важливий культурний, політичний та економічний регіон України, який водночас є найбільшим туристичним центром Західної України.

Пам'ятки архітектури – найбільш цінні туристичні об'єкти. Всього в області взято під охорону 3965 споруд XII–XX століть, або 25% усієї їх кількості в Україні, в тому числі 512 – загальнодержавного значення. Більшість об'єктів – 2313 зосереджені у Львові, який за їх кількістю та різноманітністю посідає перше місце в державі і постановою ЮНЕСКО внесений до списку найцінніших міст світу. В області функціонують історико – культурні заповідники, зокрема, у Львові, Жовкві, Белзі, Уричі.

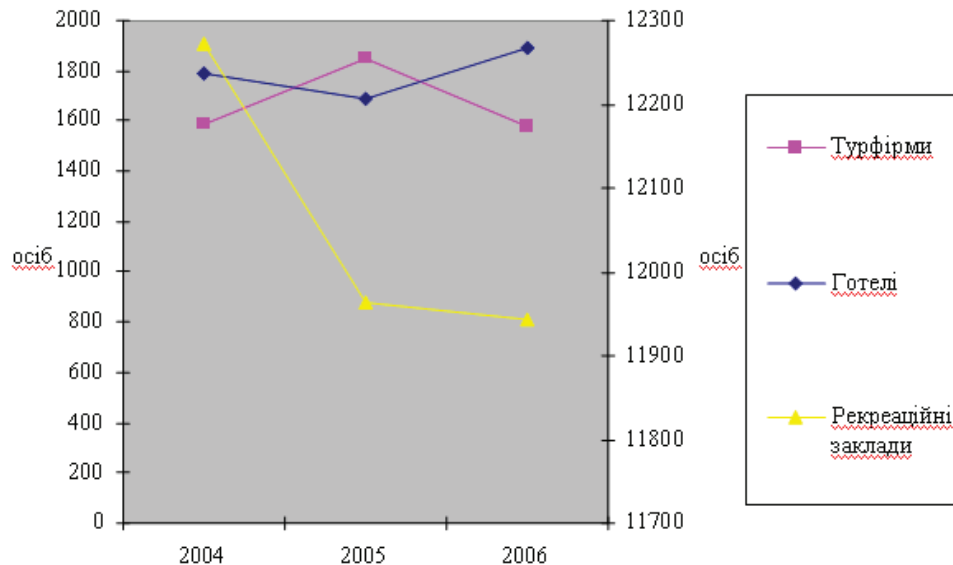
На основі збережених архітектурних пам'яток у Старому Селі, Свіржі, Уневі, Золочеві, Підгірцях, Олеську, Жовкві, Крехові створений туристичний продукт „Золота підкова”. На Львівщині взято під охорону також понад 4 тис. інших історико – культурних пам'яток, в тому числі 52 історичні місця, функціонує 10 державних театрів і 18 музеїв.

В області створена широка мережа рекреаційних закладів: 133 санаторно-курортних закладів, 100 закладів готельного господарства, близько 500 приватних садиб, які займаються сільським туризмом.

Зайнятість у туристичному комплексі характеризує аспект трудомісткості сфери туристичних послуг (див. рисунок). Показники зайнятості населення Львівської області у трьох галузях ПТС набагато вищі, за пересічні в Україні і

становлять 1,4% усього економічно зайнятого населення регіону (в Україні – 0,88%).

Наведені цифри, однак, не розкривають повної картини зайнятості у туристичному комплексі регіону. Адже його турпосередницька, готельна і рекреаційна галузі тісно інтегровані й взаємопов'язані з транспортними підприємствами, закладами ресторанного господарства й роздрібною торгівлі, приватними господарствами сільського туризму, театрами, музеями, національними парками тощо.

Зайнятість населення Львівської СПС у галузях просторової туристичної системи у 2004-2006 роках, осіб.

Сукупність закладів, безпосередньо чи опосередковано функціонально зорієнтованих на обслуговування турпотоків, у світовій практиці прийнято вважати закладами туристичної індустрії. На туріндустрію у країнах ЄС з 2000 р. припадає близько 7 – 10% зайнятості економічно активного населення [5]. У Львівській СПС, цей показник дещо нижчий, проте не виходить за межі норми для країн з перехідною економікою і, за розрахунками західних експертів проекту TACIS “Підтримка місцевого розвитку і туризму в Карпатському регіоні”, становить близько 4%.

В один із напрямів самозайнятості населення області (поряд з сезонним заробітчанством й задіяністю в приватному сільському господарстві) впродовж останніх років сформувався сільський туризм. Це один із найприбутковіших і динамічних, проте досі здебільшого "тіньових", видів економічної самозайнятості населення курортно-рекреаційних територій Львівської ПСТ.

Станом на 1 січня 2007 р. ліцензії на туристичну діяльність у Львівській ПСТ мали 197 суб'єктів підприємницької діяльності. За видами ліцензій серед них було: 76 туроператорів; 8 – туроператорів внутрішнього туризму; 113 турагентів.

Таблиця 2

Динаміка туристичних потоків у Львівській ПСТ

Показник	2003	2004	2005	2006	Зміна показника, % у співвідношенні до 2005 р.
Кількість обслужених туристів, осіб	14260	112657	88122	91209	+3,5
Іноземних туристів, осіб	34591	23407	10471	8370	-20
Туристів, які виїжджали за кордон, осіб	26145	28144	34901	38971	+11,6
Туристів, охоплених внутрішнім туризмом, осіб	81871	61106	42750	43868	+2,1
Кількість екскурсантів, осіб	82734	94204	105396	143465	+36

Аналізуючи туристичні потоки за видами туризму констатуємо, що загальна кількість туристів, які обслуговувалися у туристичних підприємствах Львівської ПСТ, зменшилася за рахунок скорочення частки в'їзних туристів.

Пріоритетним видом туризму у Львівській області є екскурсійна діяльність, на яку припадає 55% усіх загально обслужених ліцензіатами протягом року осіб. Позитивних тенденцій набуває виїзний туризм, обсяги якого у 2006 році зросли на 11,6% порівнянно з 2005 роком та на який припадає 47% туристів, обслуговуваних ліцензіатами. Ця тенденція свідчить про стабілізацію доходів громадян і відновлення туристичного інтересу до інших “відпочинкових” країн [6].

Вітчизняні туристи у 2006 році виїжджали у 47 країн світу. Лідерами з прийому туристів - громадян України у 2006 р. були такі країни: Туреччина – 7 тис. осіб (2005 р. – 12 тис. туристів); Польща – 8 тис. туристів (2005 р. – 5 тис.); Угорщина – 4,3 тис. туристів (2005 р. – 3 тис.); Чехія – 3,4 тис. туристів (2005 р. – 207 тис.); Болгарія – 3 тис. туристів (2005 р. – 1,5 тис.); Чорногорія – 3,6 тис. туристів (2005 – 1,8 тис.); Єгипет – 2,5 тис. туристів (2005 р. – 1,6 тис.).

Як засвідчив моніторинг, який щороку проводиться у м. Львові у літній туристичний сезон: на території міста щоденно перебуває близько 3 тис. іноземних туристів, а у вихідні – майже 5-6 тис., з яких 60% – поляки, 20 % – туристи з країн – учасниць СНД .

Зростає популярність вітчизняного турпродукту – зони Карпат (гірськолижний туризм) і карпатських курортів (оздоровлення).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К.: ВПЦ “Київ. ун-т”, 2001. – С. 295.
2. Котляров Е.А. География туризма и отдыха. Формирование и развитие территориальных рекреационных комплексов. – М.: Мысль, 1978. – 238 с.
3. Мироненко Н., Твердохлебов И. Рекреационная география. – М.: МГУ, 1981. – 207 с.
4. Недашківська Н. Рекреационная система Украинских Карпат. – К.: Вища школа, 1983. – 117с.
5. The tourism industry. – Madrid: WTO, 2002. – 127 p.
6. www.loda.gov.ua – Офіційний сайт львівської державної обласної адміністрації.

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC INSTRUMENTS OF TOURISM SERVICES DEVELOPMENT IN L’VIV REGION

Marta Malska, Yuriy Zanko

*Ivan Franko National University of L’viv
Doroshenko Str., 41, L’viv, Ukraine Tel. (032)239-46-03
E-mail: kaftour@ukr.net*

Organizational and economic instruments of tourism services development in L’viv Region are analyzed. The complex of economic, infrastructural, financial and organizational problems of the region is explored.

Key words: tourism, system of tourism services, L’viv Region.

ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ РЫЧАГИ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Марта Мальская, Юрий Занько

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Дорошенко, 41, г. Львов 79000 Украина, тел.: (032) 239-46-03
E-mail: kaftour@ukr.net*

В статье анализируются организационно-экономические рычаги развития системы туристических услуг Львовской области. Исследуется целый комплекс

экономических, инфраструктурных, финансовых и организационных проблем данного региона.

Ключевые слова: туризм, система туристических услуг, Львовская область.

Стаття надійшла до редколегії 02.10.2011

Прийнята до друку 17.11.2011